

སློབ་ཚན་དང་པོ། འཇིག་རྟེན།

CHAPTER 1 : UNIVERSAL

༡། །འཇིག་རྟེན་སློབ་མཁུ་ལ་ཁག་གི་ནང་ཁྱེད་ཚོས་སའི་གོ་ལའི་སྐོར་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཟེན་པར་བརྟེན། ལྷ་སྐར་གཞུང་གི་ཚོལ་ལོད་ཡོད་མེད་དུང་གསལ་ཆ་མེད་པའི་དམིགས་བསལ་གྱི་ཆ་རྒྱུན་མང་པོ་ཞིག་སའི་གོ་ལར་ཚང་ཡོད་པ་ཤེས་གསལ་རེད། དམིགས་བསལ་གྱི་ཆ་རྒྱུན་དེ་དག་ནི་རྣམ་དང་། ལྷ། ས། སའི་གོ་ལའི་ཚོལ་གི་གཏེར་རྩིས་སྒྲོལ་ཆོག་ཤིང་། དེ་བཞིན་གོ་ལ་འདི་ཉིད་ཚ་གང་གང་རུང་གི་མཐར་མ་སྦྱངས་པར་གནས་ཤེད་ཀྱི་ཉི་མའི་རྒྱུ་པ་ལྡན་པ་བཅས་ཡིན། སའི་གོ་ལའི་ཚོལ་གི་སློབ་ཆགས་དང་དེ་དག་གང་ལ་བརྟེན་པའི་ཟས་ཀྱི་འབྲུང་ཙུ་ནི། གཙོ་བོ་གོང་གི་དམིགས་བསལ་ཆ་རྒྱུན་དེ་དག་ཡིན།

ཁྱེད་ཀྱིས་སའི་གོ་ལ་ནི་ཚོ་སློབ་ལོད་སའི་གོ་ལ་གཅིག་ཕུ་དེ་ཡིན་པ་ཤེས་ལུས་རེད། སའི་གོ་ལ་ནི་ལྷ་སྐར་གཞུང་གི་བརྒྱུད་དང་མཉམ་དུ་ཉི་མར་འཁོར་བཞུད་ཤེད་པའི་ལྷ་སྐར་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། སློབ་ཚན་འདིའི་ནང་ཁྱེད་ཀྱིས་ལྷ་སྐར་འདི་དག་གི་སྐོར་ཤེས་རྟོགས་ཡོང་ངེས་ཡིན། ཁྱེད་ཀྱིས་དུང་ཉི་མའི་མཐའ་འཁོར་དུ་འགྲོ་བསྐྱོད་ཤེད་པའི་བར་སྦྱང་གི་ཕུང་པོ་གཞུང་འགའ་ཡང་ཡོད་པ་ཤེས་གསལ་རེད།

ནམ་མཁུའ་གཡའ་དག་ཅིང་ལྷ་བ་མེད་པའི་མཚན་མོ། ང་ཚོས་ནམ་མཁུའ་རུ་གངས་ལས་འདས་པའི་སྐར་མ་མང་།

པོ་འོད་ཆེམ་ཆེམ་གྱི་དཔ་མཐོང་ཐུབ་ཅིང་། དེ་དག་ཁོངས་ནས་ལ་ལ་ནི་བཀྲག་མདངས་ཏ་ཅང་ཆེ་ཡང་ལ་ལ་ནི་མཐོང་བར་
 དཀའ། གནའ་བོའི་དུས་སུ་ཚུ་ཚོད་འཁོར་ལོ་མེད་པས། ལྷན་མའི་རྒྱ་སྤྱོད་ལ་བརྟུན་ནས་ང་ཚོའི་མེས་པོ་ཚོས་དུས་
 ཚོད་དང་རང་ཉིད་གར་སླེབས་བརྟག་ཞིབ་བྱས་ཡོད། ལྷན་མར་བརྟག་པའི་ཤེས་བྱ་ནི། འགྲུལ་པ་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་གྱ་
 གཟིངས་སོགས་ཀྱི་ཁ་སྤྱོད་ལ་བརྟག་པར་གལ་འགངས་ཏ་ཅང་ཆེ་ཞིང་། དེང་སྐབས་ང་ཚོས་ལྷན་མ་རྣམས་དམིགས་ཡུལ་
 འདིའི་ཆེད་དུ་སྤྱོད་པ་ཉུང་ཡང་། དེ་དག་སྐོར་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱ་རྒྱུ་དུང་ཡང་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན། གང་ཡིན་ཟེར་ན། ལྷན་
 མར་བརྟག་ཞིབ་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་ང་ཚོས་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཕུང་པོ་མི་འདྲ་བ་རྣམས་ཇི་ལྟར་གྲུབ་པ་དང་། འཛིག་རྟེན་
 འདི་ཇི་ལྟར་ཆགས་ཚུལ་རྣམས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་ཅིང་། འདི་ཚོའི་སྐོར་རྒྱས་པ་བྱིད་ཀྱིས་འཛིན་རིམ་གོང་མའི་སྐབས་སུ་
 ཤེས་ཐུབ།

སློབ་ཚན་འདི་སྐབས་པ་བརྒྱད་དུ་བྱེད་ཀྱིས་མཚན་མོའི་ནམ་མཁའ་རྣམས་ལྷན་མས་གྲུབ་པའི་བཟོ་དབྱིབས་སྣ་ཚོགས་
 པའི་སྐོར་ཚོགས་ཀྱི་སྐོར་ཡང་ཤེས་རྟོགས་ཡོང་རྒྱ་ཡིན་ཞིང་། དེ་འདྲའི་དབྱིབས་རིས་མང་པོར་རང་རང་གི་མངོན་ཚུལ་
 གཞིར་བྱས་ཏེ་མིང་དམིགས་བསལ་ལ་ལེ་ཡང་བརྟགས་ཡོད། བྱིད་ཀྱིས་སྐོར་མའི་བཀོད་རིས་འགར་དམིགས་བསལ་གྱི་
 མིང་བརྟགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕུང་བའི་བྲིམ་བརྒྱ་གཉིས་ཀྱི་རྟགས་(Zodiac signs) ཞེས་པ་གོ་ཐོས་བྱུང་ཡོད་ཤག་ཟེད།
 རོ་ཚའི་སྐད་ཀྱི་རུ་ཤི་(Rashi) ཞེས་པ་དེ་བྲིམ་བརྒྱ་གཉིས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ཅིག་ལ་འདྲུག་ཅིང་། བྲིམ་བརྒྱ་གཉིས་ཀྱི་རྟགས་སྐོར་
 བྱིད་ཀྱིས་འཛིན་རིམ་གོང་མའི་སྐབས་སུ་ཤེས་ཐུབ།

བྱིད་ཀྱིས་ལྷ་བ་ནི་སའི་གོ་ལར་འཁོར་བའོད་བྱེད་པའི་**རང་ཕུང་འཁོར་སྐོར་**(Natural satellite) ཞིག་ཡིན་
 པ་མཁྱེན་གསལ་ཟེད། དེང་སྐབས་**བཟོས་མའི་འཁོར་སྐོར་**(Artificial satellite) མང་པོ་ཞིག་ཀྱང་སའི་གོ་ལར་འཁོར་
 བའོད་བྱེད་ཅིང་། དེ་དག་ལ་སྤྱོད་སྣོ་མང་པོ་ཡོད་པ་དཔེར་ན། བརྟན་འཕྲིན་བརྒྱུད་གཏོང་དང་། འཛམ་གླིང་ས་སྤྱོད་ལ་
 གང་སར་ཁ་པར་དང་དུ་རྒྱ་བརྒྱུད་ཆ་འཕྲིན་གཏོང་བྱུང་བ་འདི་དག་བཟོས་མའི་འཁོར་སྐོར་ལ་བརྟེན་ནས་ཕུང་བ་ཟེད། སློབ་
 ཚན་འདི་ལས་བྱིད་ཀྱིས་དེ་ཚོའི་སྐོར་གྱི་གཞི་རྩའི་ཤེས་བྱ་འགའ་ཞིག་ཤེས་ཐུབ།

༡.༡ མཚན་མོའི་ནམ་མཁའ།

བྱིད་ཀྱིས་མཁྱེན་གསལ་བཞིན། ཉིན་མོ་ང་ཚོས་ནམ་མཁའ་ལ་སུ་མཐོང་བྱུང་བ་ནི་ཉི་མ་གཅིག་ལུ་ཡིན་ཡང་། ཉི་
 མ་རྒྱུ་ཉེ་ས་རུབ་འཕྲུལ་ནམ་མཁའ་འོད་མདངས་ཆེམ་ཆེམ་གྱི་སྐོར་མ་རྟོང་ཕྲག་མང་པོས་གང་ངེས་ཟེད། ལྷན་མ་ཚོའི་

བྱེད་ཚེས་ཤིག་ནི་སའི་གོ་ལའི་ཐོག་
 རས་བརྟུ་སྐབས་འོད་ཆེ་མ་ཆེ་མ་
 བྱེད་པ་དེ་ཡིན། (དཔེ་རིས་༡་༡)
 རམ་མཁའ་གཡའ་དག་དུས་དང་།
 ལྷག་པར་ཆར་པ་བབས་རྗེས་བྱེད་
 གྱི་ཚུ་བུར་མིག་གིས་སྐར་མ་
 ༡༠༠༠ སྐར་མཐོང་ཐུབ་ཅིང་།
 དེ་བས་མང་བའི་སྐར་མ་མང་པོ་
 ཞིག་རྒྱང་ཤེལ་ལེགས་གསུམ་ལ་
 བརྟེན་ན་མཐོང་ཐུབ།

དཔེ་རིས་༡་༡ མཚན་དགུང་གི་སྐར་མ།

ཟླ་བ་ནི་མཚན་མོ་ང་ཚོས་མངོན་གསལ་དོད་པོར་མཐོང་ཐུབ་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིན། དེ་བཞིན་བྱེད་གྱིས་སྐར་
 མ་འདྲ་ཡང་འོད་མདངས་མི་འཚར་བའི་དངོས་པོ་གཞན་ཡང་མཐོང་ཐུབ་ཅིང་། དེ་དག་ནི་ང་ཚོའི་སའི་གོ་ལ་དང་འདྲ་
 བར་ཉི་མར་འཁོར་བཞེད་བྱེད་པའི་རྒྱ་སྐར་ཡིན། བྱེད་གྱིས་མཚན་མོ་ནམ་མཁའ་རྒྱན་རིང་བརྟུས་ན། སྐར་མ་དཔེ་(Shooting
 star)ལ་གསུང་མཐོང་སྲིད། དེ་ཡང་བྱེད་གྱིས་སྐར་མ་ཞིག་གི་རྒྱབ་ངོས་ནས་བཀྲ་ཐིག་(འབྲུག་འོད་Streak) ཡུན་
 ཐུང་རིང་འཕྲོ་བ་མཐོང་ཆོ། བྱེད་གྱིས་སྐར་མ་དཔེ་མཐོང་བ་ཡིན་སྲིད། བྱེད་གྱིས་རྒྱ་སྐར་དང་སྐར་མ་དཔེ་སྐར་ཚན་པ་
 རྗེས་མའི་ནང་ནས་ཤེས་ཐུབ། སྐར་མ་དང་། ཉི་མ། ཟླ་བ། རྒྱ་སྐར། སྐར་མ་དཔེ་ཚམས་ནི་ང་ཚོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆ་
 གསུམ་ཡིན་པའི་**མཁའ་དབྱིངས་གྱི་ཡུང་པོ་**(Celestial bodies) རེད། ང་ཚོས་དེ་དག་རེ་རེ་སྐོར་སྐྱོང་བར་བྱའོ།།

སྐར་མ།

སྐར་མ་ནི་འོད་དང་ཚ་དྲོད་བར་མ་ཆད་པར་འཕྲོ་བའི་མཁའ་དབྱིངས་གྱི་ཡུང་པོ་ཞིག་ཡིན། དེར་བརྟེན་ཉི་མ་
 ཡང་སྐར་མ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཉིད་སའི་གོ་ལ་དང་ཉི་བའི་ཆ་ནས་སྐར་མ་གཞན་དང་བསྐྱར་ན་ཆེན་པོར་སྤང་གི་ཡོད།
 སྐར་མ་གཞན་ཚམས་ང་ཚོ་དང་རྒྱང་ཐག་རིང་བའི་དབང་གིས་དེ་ཚོའི་ཁྲོད་ཀྱི་མང་པོ་ཞིག་ཉི་མ་ལས་ཆེ་བ་ཡོད་ཀྱང་ང་ཚོར་
 ལབ་ཅེ་ཅོམ་ལས་མངོན་གྱི་མེད། ལ་གསུང་གྱིས་མཚན་ལ་མ་གཏོགས་སྐར་མ་ནམ་མཁའ་གསུམ་གྱི་མེད་པར་བསམས་སྲིད་
 ཀྱང་དེ་ལྟར་མ་ཡིན་པར། ཉིན་མོ་སྐར་མ་མཐོང་མ་ཐུབ་པའི་ཉི་མའི་བཀྲག་མདངས་ཆེ་བས་རེད།

སྐར་མ་པ་ལ་མི་ཆེ་དྲ་ཅང་རྒྱུ་རིང་དུ་གནས་ཡོད་སྟབས། ཐ་ན་དེ་ཚོའི་འོད་སའི་གོ་ལར་སླེབས་པར་ཡང་ལོ་
 རྒྱུ་ལ་མང་པོ་འགོར་གྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན་སྐར་མའི་བར་ཐག་ནི་**འོད་ལོ་**(light year) ཡི་ལམ་ནས་འཇལ་དགོས་
 གྱི་ཡོད། དེ་ཡང་འོད་ལོ་གཅིག་ནི་འོད་ཀྱིས་སྐར་མ་གཅིག་ལ་གི་ལོ་མི་ཏར་འབྲུམ་གསུམ་(༩༠༠༠༠༠) ཅམ་འགོ་ཐུབ་
 པའི་མགྲོགས་ཚད་གྱི་ཐོག་ནས་ལོ་གཅིག་རིང་བཤོད་པའི་བར་ཐག་ལ་ཟེར། འོད་ལོ་ནི་བར་ཐག་གི་ཚད་གཞི་སྟེ། དེ་
 རི་གི་ལོ་མི་ཏར་ $30000 \times 365 \times 24 \times 60 \times 60 \text{ km}$ ཐོབ་མཚུངས་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཡང་གི་ལོ་མི་ཏར་ 9460000000000
 ཡང་ན་གི་ལོ་མི་ཏར་ 9.46×10^{12} དང་མཚུངས་སོ། །སའི་གོ་ལ་དང་ཉི་མའི་བར་གྱི་བར་ཐག་རྩོམ་ཞི་གི་ལོ་མི་
 ཏར་དུང་ཐུར་གཅིག་དང་སྟེང་ཀ་(༡༥༠༠༠༠༠༠༠) ཡིན་པས། ཉི་མ་ནས་སའི་གོ་ལར་འོད་འཕྲོ་བར་སྐར་མ་༩ དང་
 སྐར་མ་༩༠ ཅམ་འགོར་གྱི་ཡོད། ཚོག་གཞན་གྱིས་བཤད་ན། ཉི་མ་དང་སའི་གོ་ལའི་དབར་གྱི་བར་ཐག་ནི་འོད་སྐར་
 (Light minutes) 8.3 མ་ཟེན་ཅམ་རེད། ཉི་མའི་རྗེས་སུ་སའི་གོ་ལ་དང་ཐག་ཉི་ཤོས་གྱི་སྐར་མ་ནི་ཨ་ལ་པ་ སན་ཚུ་
 རི་(Alpha Centuari) ཡིན་ཞིང་འོད་ལོ་4.3 ཅམ་གྱི་རྒྱུ་ཐག་དུ་ཡོད།

ཉི་མ་ཚུད་པའི་སྐར་མ་ཚང་མས་བར་སྐྱང་གི་ཕུང་པོ་ཁ་ཤས་སམ། དེ་ལྟའི་ཕུང་ཚོགས་(Group of body) ལ་
 ཐུར་ཚད་མཐོ་པོས་བསྐྱར་བཤོད་བྱེད་གྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་སའི་གོ་ལ་ནས་བཏུ་སྐབས་སྐར་མ་གང་རུང་གཉིས་དབར་གྱི་

བར་ཐག་ནི་དེ་ཚོའི་ཐུར་ཚད་མཐོ་པོ་ལྟར་འགྲུར་ལྡོག་འགོ་བ་མཐོང་
 གི་མེད། དེ་ནི་སྐར་མ་ནམས་ངཚོ་དང་བར་ཐག་ཆེས་རིང་བར་བརྟེན་
 དེ་ཚོའི་བར་ཐག་གི་འགྲུར་བ་དེ་ལོ་ངོ་ཁ་ཤས་སམ་ཐ་ན་མི་ཚེའི་རིང་
 ལའང་ང་ཚོའི་མཐོང་ཚོས་སུ་ལྟར་གྱི་མེད།

སྐར་མ་ནི་གར་ནས་ལུབ་དུ་བཤོད་པ་ལྟ་བུར་སྐྱང་ཞིང་། འདི་
 རི་སའི་གོ་ལས་**རྟོག་བཏགས་གྱི་སློག་ཤིང་**(Imaginary axis) ཞིག་
 ལྟེ་བར་བཟུང་སྟེ་ལུབ་ནས་གར་དུ་འཁོར་བཤོད་བྱེད་པས་ཡིན། ཡིན་
 བའང་སྐར་མ་གཅིག་འགྲུལ་བསྐྱོད་བྱེད་གྱི་མེད་པ་ལྟ་བུར་སྐྱང་གི་ཡོད།
 སྐར་མ་དེ་ནི་བྱང་ངོས་སུ་ཡོད་ཅིང་མིང་ལ་སྐར་མ་བརྟན་པ་(Pole
 Star) ཟེར། སྐར་མ་བརྟན་པ་ནི་གནའ་བོའི་དུས་སུ་འགྲུལ་བ་ཚོར་
 ཆ་རྒྱས་ཟབ་མི་ཡོད་པའི་མཚན་མོར་ཕྱོགས་མཚམས་སྟོན་བྱེད་གྱི་སྐར་

མ་ཞིག་རེད།

སྐར་ཇི། (Constellations)

སའི་གོ་ལ་ནས་བལྟ་སྐབས། སྐར་མའི་ཚོགས་ཀྱིས་བཀོད་རིས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་གྲུབ་པ་བྱེད་མང་མང་མཐོང་དུ་ཡོད་ཅིང་། ང་ཚོའི་མེས་པོ་ཚོས་སྐར་ཚོགས་མང་པོས་གྲུབ་པའི་བཀོད་རིས་དེ་དག་རང་གིས་ཆ་རྒྱས་ཡོད་པའི་བྱ་དངོས་དང་སྐར་ཉེ་དམིགས་བཀར་གྱི་མིང་བཏགས་ཡོད། དེ་འདྲའི་སྐར་མའི་ཚོགས་ལ་**སྐར་ཇེ་(སྐར་ཚོམ་)ཞེས་གྲགས་སོ།** ཞིང་གིས་ཐ་ན་ཆུ་བྱར་མིག་གིས་ཀྱང་དེ་འདྲའི་སྐར་ཇེ་ཁག་ཅིག་ལས་སྦྲེལ་པོར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་མོད། འོན་ཀྱང་སྐར་ཇེ་བྱེ་བྲག་པ་དེ་ཉིད་གཟུགས་དབྱིབས་ཅི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། མཚན་མོ་ནམ་མཁའི་ཕྱོགས་གང་ནས་མཐོང་ཐུབ་མིན་ཤེས་རྟོགས་ཡོད་དགོས། **བྱང་སྐར་དོམ་ཚེན་(Ursa Major or Vrihat Saptarshi)**དང་། **བྱང་སྐར་དོམ་ཆུང་(Ursa Minor or Laghu Saptarshi)** **སྐར་མ་སློན་དུག་(Orion or Mriga)**བཅས་ནི་ངོས་བཟུང་སྦྲེལ་པའི་སྐར་ཇེ་འགའ་ཞིག་རེད།

བྱང་སྐར་དོམ་ཚེན་གྱི་སྐར་ཇེའི་ཆ་གས་ཤིག་འགྲུབ་བྱེད་ཀྱི་སྐར་ཚོགས་གཅི་བའི་ཚོགས་དེ་ལ་བྱང་སྐར་སློན་བདུན་དུ་(Big Dipper)གྲགས་ཤིང་། བྱང་སྐར་སློན་བདུན་ནི་སྐར་མ་མང་པོ་ལས་གྲུབ་ཀྱང་དེའི་ཁོངས་ཀྱི་སྐར་མ་བདུན་ནི་ཚོས་འཛོག་གི་ཆ་ནས་བཀྲག་མདངས་ཚེ་ཞིང་ངོས་འཛིན་བཏེ་བ་ཡིན། བྱང་སྐར་སློན་བདུན་གྱི་དབྱིབས་ནི་ཆུ་སློགས་ཚེན་པོ་ཞིག་གམ་དེ་ཉིད་ཉགས་ལྟ་བུར་མངོན་པ་སྟེ། (དཔེ་རིས་ ༡།༩) ཆུ་སློགས་ཀྱི་སྟེང་ངོས་སྐར་མ་གཉིས་དེ་ནས་བརྩིས་པའི་དྲང་ཐིག་གིས་ཉག་ཉག་སྐར་མ་བཏན་པ་སྟོན་པའི་དབང་གིས་སྐར་མ་དེ་གཉིས་ལ་**སྟོན་བྱེད་(Pointer)**ཟེར། ཡིན་ནའང་ཨུར་ས་མ་ཇོར་(Ursa Major)རམ་བྱང་སྐར་དོམ་ཚེན་དུ་གྲགས་པའི་སྐར་ཇེའི་ཁོངས་ཀྱི་སྐར་མ་ཚང་མར་བཏག་ཞིབ་བྱེད་དཀའ་བ་ཡིན། བྱང་

དཔེ་རིས་༡།༩ བྱང་སྐར་དོམ་ཚེན་དང་དོམ་ཆུང་གི་ཚོས་བཅས་གནས་སྟངས།

moon) ཟེར། (དཔེ་རིས་ ༡་༥) བྱིད་ཀྱིས་ཟླ་བར་འཕེལ་

འགྲིབ་འབྱུང་དོན་གང་ཡིན་པ་སམ་གཞིགས་བྱས་མྱོང་ངམ།

བྱིད་ཀྱིས་ཟླ་བས་ཉི་མ་དང་སྐར་མ་ལྟར་འོད་མི་

སློབ་མཁུགས་གསལ་རེད། ང་ཚོས་ཟླ་བ་མཐོང་དོན་ནི་

སའི་ལོ་ཟླ་བར་སོག་སྟེ་དེའི་རྫོག་འོད་ང་ཚོའི་སྤྱིགས་སུ་

འཕྲོ་བས་རེད། དེར་བརྟེན། ཉི་འོད་ཀྱིས་གསལ་བར་

བྱས་ཤིང་ང་ཚོའི་སྤྱིགས་སུ་ཁ་གཏད་པའི་ཟླ་བའི་ཆ་ཤས་

ཁོ་ན་ང་ཚོས་མཐོང་གི་ཡོད། བྱིད་ཀྱིས་མཁུགས་གསལ་ལྟར།

ཟླ་བས་སའི་གོ་ལར་སྐོར་བ་བྱེད་པར་མ་ཟད། སའི་གོ་

ལ་དང་མཉམ་དུ་ཉི་མར་ཡང་འཁོར་བ་བྱེད་པ་ཡིན། དེའི་འབྲས་བུར་

སའི་གོ་ལ་དང་ཟླ་བའི་རྫོགས་བཙས་ཀྱི་གནས་

སྣང་ས་ཉིན་བཞིན་འབྱུང་རྫོག་འགྲོ་ཡི་ཡོད། དཔེ་རིས་ ༡་༦ པས་

ཟླ་བ་ཉ་གང་བའི་སྐབས་སའི་གོ་ལ་དང་རང་གི་འཁོར་ལམ་

བྱེད་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་གནས་སྣང་ས་མི་འདྲ་བ་ཁག་སྟོན་གྱི་

ཡོད། ཟླ་བ་ཉ་གང་བའི་སྐབས་སའི་གོ་ལ་དང་ཟླ་བའི་

དབར་དུ་འཁེལ་བར་བརྟེན། ང་ཚོར་ཟླ་བའི་དཀྱིལ་འཁོར་གྱི་

ཆ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་སྣང་བ་ཡིན།

གནམ་སྟོང་གི་ཉིན་ཉི་ཟླ་ཁ་སྐོར་དུ་གྱུར་ཏེ་ཟླ་བའི་པར་

སྤྱིགས་སུ་ཉི་འོད་འཕྲོས་ཤིང་རྒྱ་ལོ་རྒྱུ་འོས་སུ་གྲིབ་མ་

བབས་པས་ང་ཚོར་ཟླ་བ་མི་སྣང་ངོ་། །ཟླ་བའི་སྤྱིད་གཅིག་ཙམ་

ཉི་མ་དང་སྐར་མ་གསལ་བར་བྱས་པའི་ཆ་དེ་ལས་ཟེར་

དེ་བྱིབས་ཙམ་ཞིག་ལས་མི་སྣང་བྱིང་། སའི་གོ་ལ་ནས་

བཟུང་ན། གནམ་གང་རྗེས་ཀྱི་ཉིན་དེར་ཉི་མས་གསལ་བར་

བྱས་པའི་ཆ་དེ་ལས་ཟེར་དེ་བྱིབས་ཙམ་ཞིག་ལས་མི་

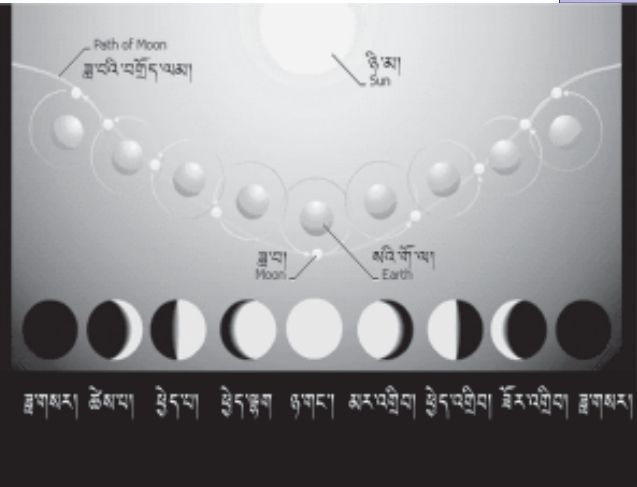
སྣང་བྱིང་། སའི་གོ་ལ་ནས་མཐོང་བའི་ཉི་མས་གསལ་བར་

བྱས་པའི་ཆ་དེ་ཉིད་རིམ་གྱིས་ཟླ་བའི་རོས་གཅིག་

ཆ་ཚང་སྣང་བའི་བར་དུ་འཕེལ་གྱི་ཡོད།

ཟླ་བས་ཉིན་ ༡༧་ཉ ནང་སའི་གོ་ལར་གཞན་བསྐོར་

གཅིག་རྫོགས་པར་བྱེད་ཅིང་། དེ་དང་དུས་མཚུངས་སའི་

དཔེ་རིས་ ༡་༦ ཀྱི་ ཟླ་བས་སའི་གོ་ལར་རང་གི་འཁོར་ལམ་བརྒྱད་འཁོར་བ་བྱེད་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་གནས་སྣང་ས་མི་འདྲ་བ་ཁག་

དཔེ་རིས་ ༡་༦ པས་ཟླ་བ་ཉ་གང་བའི་སྐབས་སའི་གོ་ལ་དང་རང་གི་འཁོར་ལམ་བརྒྱད་འཁོར་བ་བྱེད་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་གནས་སྣང་ས་མི་འདྲ་བ་ཁག་སྟོན་གྱི་ཡོད། ཟླ་བ་ཉ་གང་བའི་སྐབས་སའི་གོ་ལ་དང་ཟླ་བའི་དབར་དུ་འཁེལ་བར་བརྟེན། ང་ཚོར་ཟླ་བའི་དཀྱིལ་འཁོར་གྱི་ཆ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་སྣང་བ་ཡིན།

དྲི་བར་ལན་ཐོབ་ས།

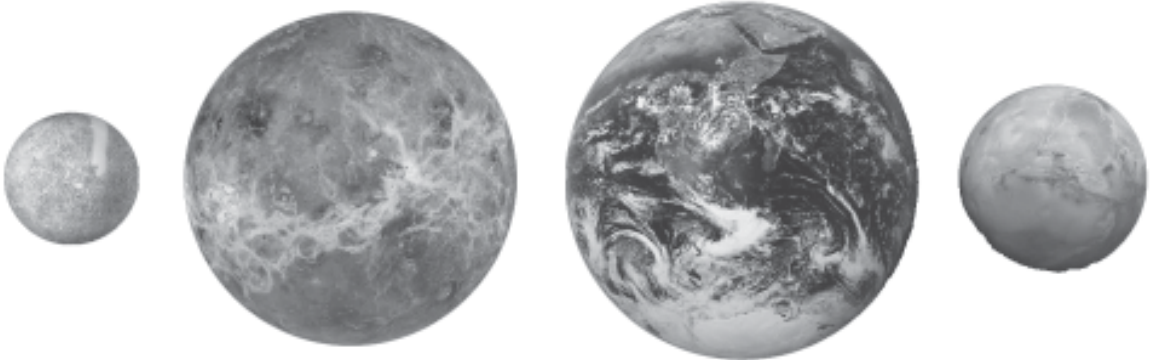
- ༡། བར་སྣང་གི་ཡུང་པོ་གང་རུང་གསུམ་གྱི་མིང་བྲིས།
- ༢། སྐར་མ་དང་སྐར་མེའི་ (སྐར་ཚོམ་) དབར་བྱེད་པར་ཅི་ཡོད་དམ།
- ༣། སའི་གོ་ལ་ནས་བཟུང་ན་གནམ་ཡུལ་ལ་འཕྲོ་འབྱུར་མེད་པར་སྣང་བའི་སྐར་མ་དེའི་མིང་བྲིས།
- ༤། ང་ཚོས་ཉི་མ་སྐར་མ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་དོན་ཅི།

མའི་ལོ་ཐོ་(Lunar calander)ནི་འདི་ཉིད་མང་གཞིར་བྱས་ཏེ་བསྐྱིགས་པ་རེད། བྱིད་ཀྱིས་འཛིན་རིམ་སྤྲུལ་མའི་ནང་
ཟླ་བ་ཉི་གང་བའི་སྐབས་འགར་ཟླ་འཛིན་ཡོང་སྲིད་བའི་སྐོར་སྐྱུངས་ཟིན་པ་རེད།

༡.༡ ལྗེ་སྐར་། Planets

མཚན་མའི་ནམ་མཁའ་སྐར་མ་དང་འདྲ་བའི་འོད་མདངས་བཀྲ་བའི་དངོས་པོ་འགའ་ཞིག་མཐོང་དུ་ཡོད་ཅིང་།
དེ་དག་ལས་འགའ་ཞིག་ནི་སྐར་མ་གཞན་ལས་བཀྲག་མདངས་དང་འོད་མཚན་ཆད་ཆེ་བ་ཡོད། གལ་ཏེ་བྱིད་ཀྱིས་ཞིབ་
པར་བཞུས་ན། དེ་དག་སྐར་མ་ལྟར་འོད་ཆེ་ཆེ་མེ་བྱེད་པ་མཐོང་བྱུང། དེ་ཚོའི་གནས་ཡུལ་སྐར་མ་དང་ལྗོས་
འཛིག་གི་ཆ་ནས་འཕོ་འགྱུར་འགྲོ་བར་ང་ཚོའི་མེས་པོ་ཚོས་དོ་སྣང་བྱུང་སྟེ་དེ་དག་ལ་**ལྗེ་སྐར་**(Planets) ཞེས་བཏགས་
གིང་། དེའི་དོན་ནི་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་ལྗེ་བའི་སྐར་མ་ཟེར་བ་རེད། ཉིན་དེའི་སྐད་དུ་ལྗེ་སྐར་ལ་གརྫ་
(Grah) ཟེར། ལྗེ་སྐར་ནི་ཉི་མར་འཁོར་འགྲོས་བྱེད་པའི་བར་སྐད་གི་སྤྱང་པོ་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་ལས་ཉི་མ་དང་
སྐར་མ་ལས་འོད་འཕྲོ་བ་ལྟར་མི་འཕྲོ། དེ་དག་ང་ཚོར་སྐར་མ་ལྟར་བཀྲག་མདངས་ཅན་དུ་མངོན་དོན་ནི། རང་
སྟངས་དུ་ཕོག་པའི་ཉི་འོད་སྟོག་འཕྲོ་བྱེད་པས་ཡིན། ལྗེ་སྐར་ལས་སྐར་མ་ལྟར་འོད་ཆེ་ཆེ་མེ་བྱེད་པ་མངོན་དུ་མེད་
ཅིང་། བྱིད་ཀྱིས་འཛིན་རིམ་གོང་མཁའ་གི་ནང་འོད་ཀྱི་དྲེད་འཕྲོའི་(Refraction of light)སྐོར་སྐྱུང་སྐབས། གཟའ་
སྐར་ལས་འོད་ཆེ་ཆེ་མེ་བྱེད་དོན་ཅི་ཡིན་གཤམ་ངེས་ཡིན།

ལྗེ་སྐར་འགའ་ཞིག་གི་སྐོར་གནའ་སྤྲུལ་མོ་ནས་གཤམ་དོགས་བྱུང་སྟེ། སྐབས་དེའི་སྐར་དབྱེད་པ་ཚོས་ལྗེ་སྐར་
དེ་ཚོར་ལྷག་པ་(Mercury)དང་། པ་སངས།(Venus) སའི་གོ་ལ།(Earth) མིག་དམར།(Mars) ལྟར་

དཔེ་རིས་༡.༡ ལྟེ ལྗེ་སྐར་ལྷག་པ་དང་པ་སངས། སའི་གོ་ལ། མིག་དམར་བཅས་ཀྱི་ཆེ་ཆུང་གནས་སྐབས་རགས་པ།

བླ། (Jupiter) གླེན་པ་ (Saturn) ཞེས་པ་དེ་གསུམ་ཡོད། ལྷ་སྐར་འདི་དག་ལྷ་ཡུལ་མིག་གིས་མཐོང་བྱུང་པའི་ཆ་
 རས་ཁོང་ཚོས་དོས་འཛིན་བྱུང་ཅིང་། དེ་མིན་གྱི་ལྷ་སྐར་གསུམ་ནི་མཚན་མོ་མཁའ་ལ་བརྟུག་བྱེད་གྱི་ལྷ་ལྷོ་ལྷ་ཡུལ་
 རས་མ་གཏོགས་གསུམ་རྩེད་བྱུང་མེད། ལྷ་སྐར་གསུམ་དེ་ནི་གནམ་རྒྱལ་ (Uranus) དང་། མཚོ་རྒྱལ་ (Neptune)
 གཤེན་རྒྱལ་ (Pluto) བཅས་རེད། ལྷ་སྐར་དགུ་པོ་འདི་དག་ཚང་མས་**འཁོར་ལམ་** (Orbit) དུ་འཕོད་པའི་རང་གི་
 ལྷ་ལམ་རེས་གཏན་བརྒྱད་ཉི་མར་འཁོར་འགོས་བྱེད་གྱི་ཡོད།

ལྷ་སྐར་འགའ་ཞིག་ལ་འཁོར་སྐར་ཡོད་ཅིང་། འཁོར་སྐར་ནི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཡུང་པོ་གཞན་ཞིག་ལ་བརྐྱར་
 བ་བྱེད་པའི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཡུང་པོ་ཞིག་ཡིན། སའི་གོ་ལར་རང་བྱུང་འཁོར་སྐར་གཅིག་ཁོ་ན་ཡོད་ཅིང་། ལྷ་
 སྐར་ཡུལ་ཡུལ་དང་། གླེན་པ། མཚོ་རྒྱལ་ལ་འཁོར་སྐར་རམ་ལྷ་བ་གཅིག་ལས་མང་བ་ཡོད། ང་ཚོས་ལྷ་སྐར་ཁག་གི་
 སྐར་མང་ཙམ་སློབ་བར་བྱ།

ལྷ་སྐར་སྟག་པ། Mercury

ཉི་མ་དང་ཐག་ཉེ་བོས་ཀྱི་ལྷ་སྐར་དེར་ལྷ་སྐར་སྟག་པ་ཟེས། དེའི་པོངས་ཚད་ཉེ་ལམ་ལྷ་བ་དང་མཚུངས་པས་
 སའི་གོ་ལ་དང་བསྐྱར་ན་ཉེ་ཅང་གིས་ཚུང་བ་ཡོད། ལྷ་སྐར་སྟག་པ་ཉི་མ་དང་ཉེ་ཅང་ཐག་ཉེ་བར་བརྟེན་དུས་མང་ཆེ་བར་
 ཉི་མའི་བཀྲག་མདངས་ཀྱིས་སློབ་གྱིན་ཡོད་ཀྱང་སྐབས་དེར་ཉི་མ་འཆར་ཁ་དང་། ཉི་མ་རྒྱབ་རྗེས་དེ་མ་ཐག་དུ་ལྷ་སྐར་
 སྟག་པ་བཀྲག་མདངས་ཅན་ཞིག་མངོན་པས་ན། ཐོ་རངས་སྐར་མའམ་དགོང་དྲོའི་སྐར་མ་ཞེས་ཀྱང་གྲགས། ལྷ་སྐར་
 སྟག་པ་ཞོགས་པའི་སྐར་མའི་ཚུལ་དུ་འཆར་ཅན་སྤྱི་ལྷ་དགུ་པ་དང་བརྒྱ་པའི་ནང་ཉི་མ་འཆར་ཁར་གར་དོས་ཀྱི་མཁའ་ནས་
 མཐོང་བྱུང་ཅིང་། དགོང་དྲོའི་སྐར་མའི་ཚུལ་དུ་སྤྱི་ལྷ་གསུམ་པ་དང་བཞི་པའི་ནང་ཉི་མ་བཞུད་མ་ཐག་རྒྱབ་དོས་ཀྱི་ནམ་
 མཁའ་ནས་མཐོང་བྱུང། ལྷ་སྐར་སྟག་པ་ནི་བརྟན་སྐར་མིན་ཡང་དེའི་བཀྲག་མདངས་ཀྱི་དབང་གིས་དགོང་དྲོའམ་ཐོ་རངས་
 སྐར་མ་ཞེས་གྲགས། སྟག་པའི་ཁྱད་ཚོས་མང་པོ་ཞིག་དང་ལྷ་བའི་ཁྱད་ཚོས་འདྲ་སྟེ། གཉིས་ཀའི་ཆེ་ཚུང་དང་གདོས་
 ཚད་ (Mass) ཉེ་ལམ་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པར་མ་ཟད། ལྷ་བ་དང་སྟག་པ་གཉིས་ཀར་རྒྱུང་ཁམས་མེད་ཅིང་སྤྱི་དོས་དོ་དང་
 རི་བོས་བྱུང་ཡོད།

པ་སངས། Venus

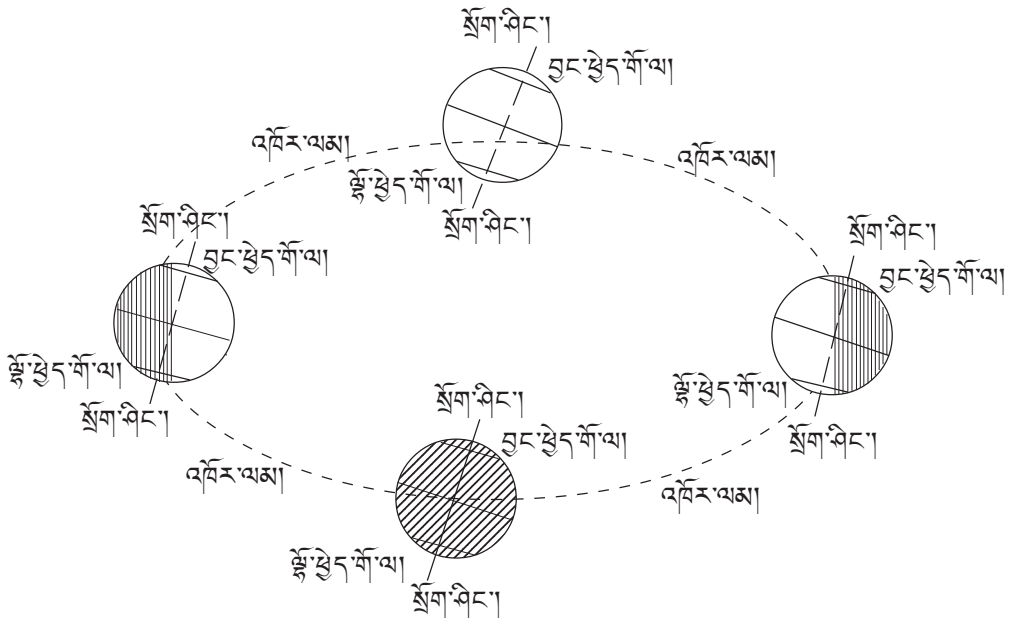
ལྷ་སྐར་པ་སངས་ནི་ཉི་མ་ནས་བརྗེས་ན་བར་ཐག་ཡང་གཉིས་པར་ཡོད་པ་དེ་རེད། དེ་ནི་མི་ཚན་གསུམ་ཚོས་ལྷ་སྐར་

དུ་ཞོགས་པ་འམ་དགོང་དྲིའི་སྐར་མ་ཞེས་འཕོད་པའི་རྒྱ་སྐར་ཞིག་ཡིན་ལ། ཁོང་ཚོས་ངོས་འཛིན་གྱི་བཤེས་ཀྱི་མཁའ་
 དབྱིངས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཞིག་ཀྱང་རེད། བ་སངས་ཞེ་སྐབས་རེར་རྣམ་གྱི་གནམ་སའི་སྐྱེལ་མཚམས་ཀྱི་ཐོད་དེར་སྲོད་སྐར་གྱི་
 ཚུལ་དུ་འཆར་བར་མ་ཟད། བར་སྐྱོགས་ཀྱི་ནམ་མཁའ་ཡང་ཞོགས་སྐར་གྱི་ཚུལ་དུ་འཆར་བ་ཡིན། འོན་ཀྱང་དེ་ཉིད་
 ས་གོ་ལ་ལས་ཉེ་མར་ཐག་ཉེ་བའི་དབང་གིས་ལོ་ཕྱི་ལ་པོར་མཐོང་བྱུང་བ་མིན། བ་སངས་ཞེ་ཉེ་མ་ནས་བརྩིས་པའི་རྒྱ་སྐར་
 ཡང་གཉིས་པ་སྟེ། ལྷག་པའི་རྗེས་སུ་ཡོད་པར་མ་ལྟོས་པར། ང་ཚོས་མཚན་མོ་མཐོང་བྱུང་བའི་ལྷ་བ་དང་སྐར་མ། རྒྱ་
 སྐར་གཞན་ཚུད་པའི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཚང་མ་ལས་བཀྲག་མདངས་ཆེས་ཆེ་གོས་སུ་མངོན། བ་སངས་ཀྱི་བཀྲག་
 མདངས་ནི་སྒྲིན་འཚུབ་ཀྱི་རྒྱུང་ཁམས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་སྟེ། རྒྱུང་ཁམས་དེས་ཏ་ལ་མ་རང་སྟེང་དུ་སྟོག་པའི་ཉི་འོད་
 ཀྱི་བཞི་ཆ་གསུམ་རྗེས་འཕྲོད་གྱུར་བ་ཡིན། བ་སངས་དང་སའི་གོ་ལ་གཉིས་ཆེ་ཚུང་ཏ་ལ་མ་གཅིག་པ་ཡིན་ནའང་པ་
 སངས་ཀྱི་གདོས་ཚད་སའི་གོ་ལ་ལས་ལྡབ་4/5 ཅམ་གྱིས་སྦྱི་བ་ཡོད། བ་སངས་ལ་རང་གི་འཁོར་སྐར་རམ་ལྷ་བ་མེད།

སའི་གོ་ལ། Earth

ཉེ་མ་དང་བར་ཐག་རིང་ཕུང་གཞིར་བརྒྱུད་བརྩིས་ན་སའི་གོ་ལ་ནི་རྒྱ་སྐར་ཡང་གསུམ་པ་དེ་ཡིན། བྱིད་ཚོར་
 འདིའི་དབྱིབས་དང་ཆེ་ཚུང་། རྒྱོམ་གཞི། རྒྱུང་ཁམས་བཅས་པའི་སྐོར་ལ་ཆ་རྒྱས་ཡོད་པ་རེད། དེ་ལ་རང་བྱུང་འཁོར་
 སྐར་གཅིག་སྟེ་ལྷ་བ་ཡོད། སའི་གོ་ལ་ནི་ད་ཕན་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་བའི་ནང་ནས་ཆེ་སྟོག་ཡོད་སའི་རྒྱ་སྐར་གཅིག་པུ་དེ་
 ཡིན་ཞིང་། སའི་གོ་ལའི་ཐོག་ཆེ་སྟོག་འཕེལ་འགྱུར་དང་རྒྱུན་གནས་བྱུང་བའི་དམིགས་བསལ་ཆ་རྒྱུན་གང་དང་གང་ཚང་
 ཡོད་པའང་བྱིད་ཀྱིས་ཤེས་རྟོགས་ཡོད་མུས་རེད།

དེ་བཞིན་བྱིད་ཀྱིས་མཁའ་གསལ་ལྟར། སའི་གོ་ལ་སྟོ་བྱང་གི་སྟེ་མཚམས་སུ་འཕེལ་བའི་རྟོགས་བཏགས་ཀྱི་སྟོག་
 ཤིང་ཞིག་ལ་རང་འཁོར་གྱི་ཀྱི་ཡོད། སའི་གོ་ལ་རྟོགས་བཏགས་སྟོག་ཤིང་ལ་རང་འཁོར་གྱི་ཚུལ་དེ་རང་གི་འཁོར་ལམ་
 ལ་ལྟོས་ན་ཕྱར་བུའི་གསེག་ལོག་ནས་བྱེད་ཅིང་། སའི་གོ་ལའི་ཐོག་གི་ཉིན་མཚན་གྱི་རྣམ་དབྱེ་ཡང་རང་འཁོར་ལ་བརྟེན་
 ནས་བྱུང་། སའི་གོ་ལས་རང་གི་འཁོར་ལམ་བརྒྱུད་ཉེ་མར་གཞན་འཁོར་ཡང་བྱེད་ཅིང་། ཉེ་མར་གཞན་འཁོར་ཕྱི་ལ་པོ་
 གཅིག་གྱེད་པར་ཉིན་གྲངས་ ༡༥༥་༡༥ འགོར་གྱི་ཡོད་པ་དེར་ང་ཚོས་ལོ་གཅིག་ཟེར། དོན་དངོས་སུ་རྒྱ་སྐར་ཚང་མ་
 སའི་གོ་ལ་དང་འདྲ་བར་རང་འཁོར་གྱི་པ་དང་མཉམ་དུ་ཉེ་མར་གཞན་འཁོར་ཡང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཡིན་ནའང་རྒྱ་སྐར་
 ཚང་མའི་རང་འཁོར་དང་གཞན་འཁོར་གྱི་པའི་ཡུན་ཚད་མི་འདྲ་བ་ཡིན།

དཔེ་རིས་༡་༥ སའི་གོ་ལས་རང་གི་འཁོར་ལམ་བརྒྱུད་ཉི་མར་གཞན་སྐྱོར་བྱེད་སྐབས་དེའི་གནས་སྤངས་ཀྱི་ཆ་ནས་དང་།
 སའི་གོ་ལའི་སློབ་ཤིང་ལོ་ནས་རང་འཁོར་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་ཆ་ནས་ནམ་དུས་འགྲུར་བ་བྱུང་ཚུལ།

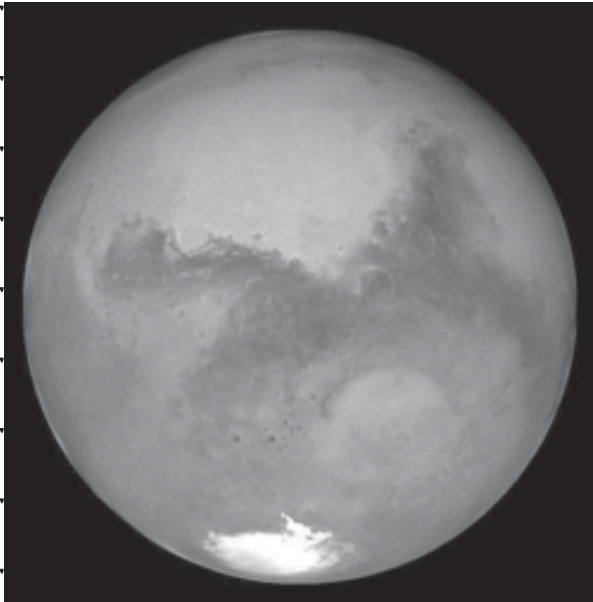
སའི་གོ་ལའི་ཐོག་གི་ནམ་དུས་ཀྱི་འགྲུར་བ་ནི། སའི་གོ་ལའི་སློབ་ཤིང་གསལ་ལོག་ནས་རང་འཁོར་བྱེད་ཚུལ་
 དང་། ཉི་མར་སྐྱོས་ཏེ་སའི་གོ་ལའི་གནས་བབ་འགྲུར་སློབ་བྱུང་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡོང་གི་ཡོད། དཔེ་རིས་༡་༥ གྱིས་
 ལོ་གཅིག་ནང་སའི་གོ་ལ་རང་གི་འཁོར་ལམ་ནང་འཁོར་བཞུགས་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་དུས་སྐབས་མི་འདྲ་བ་ཁག་བཞི་ཉོན་གྱི་ཡོད།
 ཐུགས་སྤང་དགོས་པ་ཞིག་ལ། སའི་གོ་ལས་རང་འཁོར་བྱེད་སྐབས་གསལ་ལོག་པའི་སློབ་ཤིང་གི་ཁ་ཕྱོགས་གཏད་ས་ནམ་
 ཡིན་ཡང་སློབ་ཤིང་གཅིག་ལ་ཡིན། དེའི་འབྲས་བུར་ལོ་འཁོར་མའི་ནང་ཉི་མར་ཁ་ལོ་སྟེ་གཏད་པའི་སའི་གོ་ལའི་སློབ་
 ཤིང་འགོ་གཉིས་བརྗེ་འགྲུར་ཡོང་བ་སྟེ། སའི་གོ་ལའི་བྱང་པོས་དེ་ཉི་མར་ཁ་ལོ་ནས་ཡོད་སྐབས། ཐུགས་དེར་དབྱར་ཁ་
 འཆར་ཞིང་སྟོང་ས་སུ་དགུན་ཁ་འཆར། སའི་གོ་ལ་རང་གི་འཁོར་ལམ་ནང་བཞུགས་ཉི་མར་ཁ་གཏད་པ་དང་རྒྱབ་
 ཐུགས་པ་གཉིས་ཀ་མ་ཡིན་པར་བར་མར་གནས་སྐབས་སྟོན་ཁ་དང་དབྱིད་ཀ་འཆར་བ་ཡིན།

ཐུགས་སྤང་དགོས་པ་ཞིག་ལ། ཕྱི་ཟླ་༦ ཆོས་༡༡ ཉིན་སའི་གོ་ལ་ཉི་མར་སྐབས་ཀྱི་ཐག་རིང་ཤོས་སུ་འཁོར་བས་དེ་ཉིན་
 སའི་གོ་ལའི་བྱང་ཐུགས་སུ་ཉིན་རིང་ཤོས་དང་སྟོང་ས་སུ་ཉིན་བྱང་ཤོས་ཡིན་ཡང་། ཕྱི་ཟླ་༡༣ ཆོས་༡༣ ཉིན་སའི་གོ་ལའི་བྱང་
 པོས་སུ་ཉི་མ་བྱང་ཤོས་ཡིན་ཡང་སྟོང་ས་སུ་རིང་ཤོས་སུ་གྱུར། ཡང་ཕྱི་ཟླ་༧ ཆོས་༡༩ དང་། ཕྱི་ཟླ་༩ ཆོས་༡༡ ཉིན་ཉི་མ་བྱང་
 གཉིས་ཀར་ཉིན་མཚན་རིང་བྱང་མཉམ་པའི་སྐབས་ཡིན་ཞིང་། བྱིད་ཀྱིས་སའི་གོ་ལའི་སྐྱོར་འདི་ལས་མང་བ་འཛིན་རིམ་གོང་མ་ཁག་

གི་ནང་སྒྲིབ་རྒྱ་ཡོང་གི་རེད།

མིག་དམར། Mars

ཉི་མ་ནས་རྒྱང་ཐག་རིང་ཐུང་གི་ཆ་ནས་བརྗེས་ན། དེ་
 རྗེས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱར་ནི་མིག་དམར་ཡིན། རྒྱ་རྒྱར་དེ་ཉིད་དམར་
 བས་ཅན་དུ་མངོན་པར་བརྟན་རྒྱ་རྒྱར་དམར་པོ་ཞེས་ཀྱང་
 ཟེར། (དཔེ་རིས་༡་༥) མིག་དམར་ནི་སའི་གོ་ལ་ནས་ཉ་ལམ་
 ལོ་ཉི་ལ་པོར་མཐོང་དུ་ཡོད་ཀྱང་། དེ་ཉིད་སའི་གོ་ལར་རྩོམ་
 ཉེ་ཉི་མའི་རྩོག་སྤྱོད་སྲུ་གནས་དུས་མིག་ལམ་དུ་མངོན་ཆེ་ཤོས་
 ཡིན། རྒྱབས་དེར་རྒྱ་རྒྱར་དེ་ཉིད་སའི་གོ་ལ་དང་ཐག་ཉེ་པོར་
 ཡང་གནས་ཡོད། མིག་དམར་གྱི་ཚངས་ཐིག་ནི་སའི་གོ་ལའི་
 ཚངས་ཐིག་གི་ཕྱེད་ཀ་ལས་རིང་ཚ་མ་ཡོད་ཀྱང་། དེའི་གདོས་

ཚང་ནི་སའི་གོ་ལའི་བརྒྱ་ཆ་གཅིག་ལས་མེད། དེ་ལ་རྒྱང་ཁམས་
 སྲབ་མོ་ཞིག་ལས་མེད་པར་བརྟན་མིག་དམར་གྱི་ཕྱི་ངོས་སའི་གོ་ལ་ནས་ལས་སྒྲིབ་པོར་མཐོང་བྱུང། གནམ་དབྱུང་པ་ཚོས་
 མིག་དམར་གྱི་ཕྱི་ངོས་སུ་འགྲུར་རྩོག་ངེས་ཅན་འབྱུང་རྒྱུ་ལ་མཐོང་བར་བརྟན། རྒྱ་རྒྱར་དེའི་རྩོག་རྒྱ་ཡོད་སྲིད་པར་མ་
 ཟད་སློག་ལྡན་གྱི་དངོས་པོ་ཡང་ཡོད་སྲིད་པའི་བསམ་རྒྱུ་ལ་བྱུང་བ་རེད། ཚེ་སློག་དང་རྒྱ་ཡོད་མེད་ཀྱི་བརྟན་ཞིབ་ད་རྣམས་
 ཕྱེད་བཞིན་ཡོད་ནའང་ད་ཡན་མིག་དམར་རྩོག་རྒྱ་དང་སློག་ལྡན་གྱི་དངོས་པོ་ཡོད་པའི་དཔང་རྟགས་ཐོབ་མེད། མིག་དམར་
 ལ་པོ་རྩེ་མོ་དང་། ཏའི་མོ་མོ་ (Phobos and Deimos) ཞེས་པའི་རང་བྱུང་འཁོར་རྒྱར་རམ་ལྗབ་གཉིས་ཡོད།

དཔེ་རིས་༡་༥ སའི་གོ་ལ་ནས་མཐོང་བའི་མིག་དམར།

ཕུར་བུ། Jupiter

ཕུར་བུ་ནི་ཉི་མའི་བྱིས་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱར་ཚང་མའི་ནང་ནས་ཆེ་ཤོས་དེ་རེད། དེའི་གདོས་ཚང་ནི་རྒྱ་རྒྱར་གཞན་
 ཚང་མའི་གདོས་ཚང་སྤྱོད་སྲུ་གཅིག་དུ་བསྐྱེལ་བ་ལས་ཀྱང་ཆེ་བ་ཡོད། དེ་བཞིན་ཉི་མ་དང་རྒྱ་རྒྱར་ཕུར་བུའི་བར་གྱི་རྒྱང་
 ཐག་ནི། ཉི་མ་དང་བར་ཐག་ཉེ་བའི་རྒྱ་རྒྱར་གཞན་བཞིའི་རྒྱང་ཐག་སྤྱོད་སྲུ་གཅིག་དུ་བསྐྱེམས་པ་ལས་ཀྱང་རིང་བ་ཡོད།
 དེར་བརྟན། སའི་གོ་ལ་དང་མིག་དམར་དང་བསྟུན་ན། རྒྱ་རྒྱར་འདིར་ཉི་མའི་འོད་དང་དྲོད་ཐོབ་ཚད་ཉ་ཅང་ཉུང་ཡང་།

ཡིན། མཚོ་རྒྱལ་ལ་འཁོར་བ་བྱོད་བྱེད་པའི་འཁོར་སྐར་པ་ ཡོད་དོ། །

གཤམ་རྒྱལ། Pluto

ཏོམ་ཟུག་(T.W. Tombaugh)གིས་སྤྱི་ལོར་༡༯༣༠ ལོར་རྒྱང་ཐག་རིང་ཤོས་ཀྱི་རྒྱ་སྐར་འདི་གསར་རྟོན་ཐུབ་
 རྟེ་མིང་ལ་གཤམ་རྒྱལ་ཞེས་བཏགས། ཉི་མ་ནས་རྒྱ་སྐར་འདིའི་ཐོག་འོད་སྟེབས་པར་ཚུ་ཚོད་༡༦ ཟུག་ཙམ་འཁོར་གྱི་
 ཡོད་པས། རྒྱ་སྐར་འདི་ཉིད་ཉི་མ་ལས་རྒྱང་ཐག་ཅི་ཙམ་གྱི་རིང་པོར་གནས་ཡོད་མེད་ཚོད་དཔགས་བྱེད་ཐུབ། གཤམ་
 རྒྱལ་གྱི་འཁོར་ལམ་ལ་དོ་སྣང་བྱ་འོས་པའི་བྱེད་ཚེས་ཤིག་ཡོད་པ་སྟེ། འདིའི་འཁོར་ལམ་དང་མཚོ་རྒྱལ་གྱི་འཁོར་ལམ་
 གཉིས་སྟོལ་འཛིང་ཐེབས་ཡོད་པས། འདི་ནི་རྒྱ་སྐར་གཞན་གྱི་འཁོར་ལམ་དང་སྟོལ་འཛིང་ཐེབས་པ་གཅིག་པུ་དེ་རེད།
 རྒྱ་མཚན་འདིའི་དབང་གིས་ད་ལྟའི་ཆར་དོན་དུ་གཤམ་རྒྱལ་ནི་མཚོ་རྒྱལ་ལས་སའི་གོ་ལ་དང་བར་ཐག་ཉེ་བ་ཡོད། གཤམ་
 རྒྱལ་ནི་རྒྱ་སྐར་རྒྱང་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་། རྩོན་མ་གཤམ་རྒྱལ་ནི་མཚོ་རྒྱལ་གྱི་འཁོར་སྐར་གཅིག་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་
 གྱི་ཡོད། ད་པན་གཤམ་རྒྱལ་ལ་འཁོར་སྐར་གཅིག་ཡོད་པ་ཤེས་ཉོགས་བྱུང་ཡོད།

རེའི་མིག་༡་༡ ལས་བྱེད་གྱིས་རྒྱ་སྐར་དགའི་སྐོར་གྱི་སྟོ་བ་སྟེ་གཞིའི་གནས་ཚུལ་ཁག་མཁུན་ངེས་རེད། རྒྱ་
 སྐར་དེ་ཚོས་རང་རང་གི་ལྷ་བ་དང་བཅས་ཉི་མར་འཁོར་བ་བྱོད་བྱེད་ཅིང་། དེ་དག་ནི་ཉི་མའི་བྱིས་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་
 རེད།

རེའུ་མིག་༡་༡ ཉི་མའི་བྱིས་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱ་སྐར་གྱི་གནས་ཚུལ་འགའ།

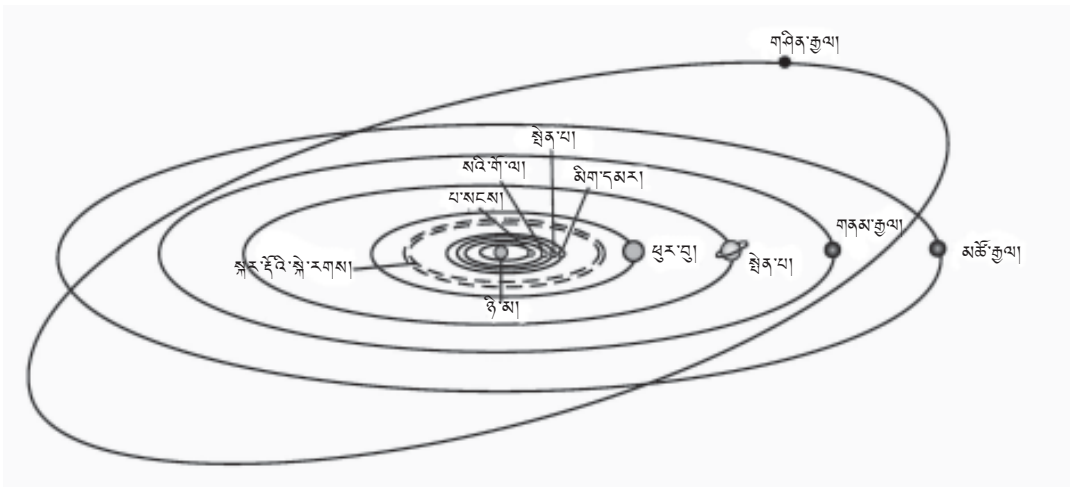
ཁེའི	xh±PA-fG	ZÜ-mÄ-MP-fG (Ä°Ü&°ÜP-fG- ¾-¿Ä-bü)	GhÄ±hi (Ä°Ü&°hP- z¿Ü-m)	¼P°DÜ »Ü±hi	GŸm°DÜ »Ü±hi
¿Ü-qü	; ÜÜ¼-2400	0.387	0.05	VÜb-1407	ZÜ88
q-ÄPÄü	; ÜÜ¼-6150	0-72	0.8	VÜb-5832	ZÜ224.7
°2±-JÜü	; ÜÜ¼-6400	1.0	1.0	VÜb-24	ZÜ365.25
±Gh±¼ü	; ÜÜ¼-3400	1.5	0.1	VÜb-24.6	ZÜ387
w¿zP	; ÜÜ¼-71500	5.2	318	VÜb-9.9	ZÜ4331
¿Üh-qü	; ÜÜ¼-60250	9.5	95	VÜb-10.7	ZÜ10747
Gm±M¾ü	; ÜÜ¼-25500	30.0	15	VÜb-17.2	ZÜ30589
±Ü¾ü	; ÜÜ¼-2500	30.0	17	VÜb-16.1	ZÜ59800
GÄÜM¾ü	; ÜÜ¼-1200	40.0	0.002	VÜb-153.3	ZÜ90588

༡.༡ ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད།

ཁྲིད་ཀྱིས་མཁུ་གསལ་བཞིན་ཉི་མ་ནི་ང་ཚོ་དང་ཐག་ཉེ་ཤོས་ཀྱི་
 ལྷ་མ་ཞིག་ཡིན། ཉི་མ་ནི་ལོ་ཐེངས་འབྲུམ་ལྗེ་ལྷ་མ་འབྲུམ་༥༠༠ ཙམ་འདས་
 པའི་གོང་དུ་བྱུང་བར་འདོད་ཅིང་། དེ་ནས་བཟུང་ཉི་མ་ནས་དྲོད་དང་འོད་
 སྤོང་དང་ཚེན་པོ་སློབ་ཞིན་ཡོད་པར་མ་ཟད། འབྲུང་འགྲུར་ལོ་ཐེངས་འབྲུམ་
 ༥ ཙམ་གྱི་རིང་ལའང་དེ་མཚུངས་སུ་སློབ་རྒྱུར་ཚོད་དཔག་གྱེད་བཞིན་ཡོད། ཉི་མ་དང་ལྷ་མ་ཚོར་དེ་འདྲའི་རྣམས་པ་ཆེན་
 སོ་གང་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་ནམ། ཁྲིད་ཀྱིས་འདྲིའི་སླར་འཛིན་རིམ་གོང་མ་ཁག་ལས་ཤེས་རྟོགས་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་ཡང་དུན་དགོས་
 པ་ཞིག་ལ། ཉི་མ་ནི་ཉི་མར་འཁོད་བཞུད་གྱེད་པའི་རྒྱ་སྐར་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དྲོད་དང་འོད་ཀྱི་འབྲུང་ཁྲུངས་དེ་ཡིན།

ཁྲིད་ཀྱིས་རྒྱ་སྐར་བརྒྱུད་ཀྱིས་འཁོར་སྐར་དང་མཉམ་དུ་རང་གི་ངེས་གཏན་གྱི་འཁོར་ལམ་ནང་ཉི་མར་འཁོར་བཞུད་
 གྱེད་པ་ཤེས་གསལ་ལེན། རྒྱ་སྐར་དང་འཁོར་སྐར་ནམས་ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་(Solar family)ཀྱི་ཁྲིམ་མིའམ་ཉི་མའི་མ་ལག་
 གི་ཁོངས་གཏོགས་ཤིག་ཡིན་པར་བཤད། དཔེ་རིས་༡.༡༡ པས་ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ཀྱི་གཙོ་གནད་ནམས་སྟོན་ཅིང་། རྒྱ་
 ལྷ་མ་སོ་སོ་དང་ཉི་མའི་དབར་གྱི་རྒྱུང་ཐག་ལ་རིང་ཐུང་སྒྲ་ཚོགས་མཆིས་པར་བརྟེན། དཔེ་རིས་གཅིག་གི་ནང་དེ་དག་ཚང་

- དྲི་བར་ལན་ཐོབས།**
- ༡། རང་བྱུང་འཁོར་སྐར་ཞེས་པ་གང་ལེད་དམ།
  - ༢། ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ནང་གི་རྒྱ་སྐར་པོངས་ཚང་
 ཀུན་ཆེ་ཤོས་དང་། ཁོ་ཚུང་ཤོས་གང་།
  - ༣། གནའ་པོའི་སྐར་དབྱུང་པ་ཚོས་ཤེས་རྟོགས་ཡོད་
 པའི་རྒྱ་སྐར་ནམས་ཀྱི་མིང་གིས།
  - ༤། བརྟག་ཞིབ་མ་བྱས་གོང་ནས་སྟོན་དཔག་ཐུབ་པའི་
 རྒྱ་སྐར་དེའི་མིང་གིས།

དཔེ་རིས་༡.༡༡ ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱ་སྐར་གྱི་ནམ་པ་གཞིགས་བཤེར་བཞུད་པ།

མ་ཞིབ་པར་རྫོལ་ཐབས་མེད་པ་ཞིག་རེད། ལྷ་རྣམས་དེ་དག་རང་གི་འཁོར་ལམ་ནང་འགུལ་སྐྱོད་འགྲུང་རྒྱུ་ཞེས། ཉེ་མའི་
འཐེན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་རེད། འཐེན་ཤུགས་ཀྱི་དེས་སོལ་སྐྱོར་ཁྱེད་ཀྱིས་འཇིག་རིམ་གོང་མ་ཁག་གི་ནང་ནས་
ཤེས་དེས་རེད།

ཉེ་མའི་འཐེན་ཤུགས་དབང་གིས་འགུལ་སྐྱོད་ཐེབས་པའི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཕུང་པོ་གཞན་ཡང་ཡོད་ཅིང་། དེར་
བརྟེན་དེ་དག་ཀྱང་ཉེ་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ལག་ཅིག་ཏུ་ཚི་བཞིན་ཡོད། ང་ཚོས་དེ་དག་ལས་ཁག་ཅིག་གི་སྐོར་སྐྱོང་བར་
བྱ།

ལྷ་རྣམས་ཕྱ་མོ། Asteroids

མིག་དམར་དང་ཕུར་བུ་གཉིས་ཀྱི་འཁོར་ལམ་དབར་བར་སྒོང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། བར་སྒོང་ཆེན་པོ་འདི་
ཉེ་མར་འཁོད་བགོད་བྱེད་པའི་ཕུང་པོ་རྒྱུ་རྒྱུ་མང་པོས་ཁེངས་ཡོད། དེ་ཚོར་ལྷ་རྣམས་ཕྱ་མོ་ཟེས། ལྷ་རྣམས་ཕྱ་མོ་ཆང་
མར་རང་རང་གི་འཁོར་ལམ་རེ་ཡོད་ཅིང་། འཁོར་ལམ་དེ་དག་རྒྱུང་རིང་དུ་ཁྱབ་སྐྱོ་ཚོགས་པ་ཞིག་ཏུ་གྲུབ་ཡོད། ལྷ་
རྣམས་ཕྱ་མོའི་བོངས་ཆད་ནི་རྒྱུང་བ་གི་ལོ་གཅིག་མ་ཟིན་ཙམ་ནས་ཆེ་བ་གི་ལོ་བརྒྱ་ཕྱག་ཁ་གས་ལོངས་པའི་བར་སྐྱོ་ཚོགས་
ཡོད། ལྷ་རྣམས་ཕྱ་མོ་པལ་མོ་ཆེ་རྒྱུང་གེལ་ལ་བརྟེན་ན་མ་གཏོགས་མཐོང་མི་ཐུབ་ཅིང་། དེ་དག་ནི་ལྷ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་པར་
འགྲུབ་མ་ཐུབ་པའི་དངོས་པོ་དོག་དོག་དག་ཡིན་པར་དོས་འཇིག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

རྣམ་མ་དུ་བ་མཇུག་རིང་། Comets

རྣམ་མ་དུ་བ་མཇུག་རིང་ནི་ཉེ་མའི་མཁའ་འཁོར་དུ་འཛོང་དབྱིབས་ཅན་གྱི་འཁོར་ལམ་བརྒྱུད་འཁོད་བགོད་བྱེད་
པའི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཕུང་པོ་རྒྱུ་རྒྱུ་དག་ཡིན་ཞིང་། དེ་
དག་ཉེ་མ་དང་ཐག་ཉེ་སར་སྐྱབས་སྐབས་སུ་མ་གཏོགས་སའི་གོ་
ལའི་སྐྱོང་ནས་མཐོང་མི་ཐུབ། དེ་ཚོའི་ཁྱད་ཚོས་ནི་མགོ་བོ་རྒྱུང་
ལ་མཇུག་མ་རིང་བ་དེ་རེད། རྣམ་མ་དུ་བ་མཇུག་རིང་ཉེ་མའི་
ཉེ་སར་བཅར་སྐབས་མཇུག་མ་རིང་དུ་འགོ་བ་དང་། ཉེ་མ་ལས་
ཐག་རིང་དུ་འགོ་སྐབས་མཇུག་མ་མི་མངོན་པར་འགྱུར་འགོ།

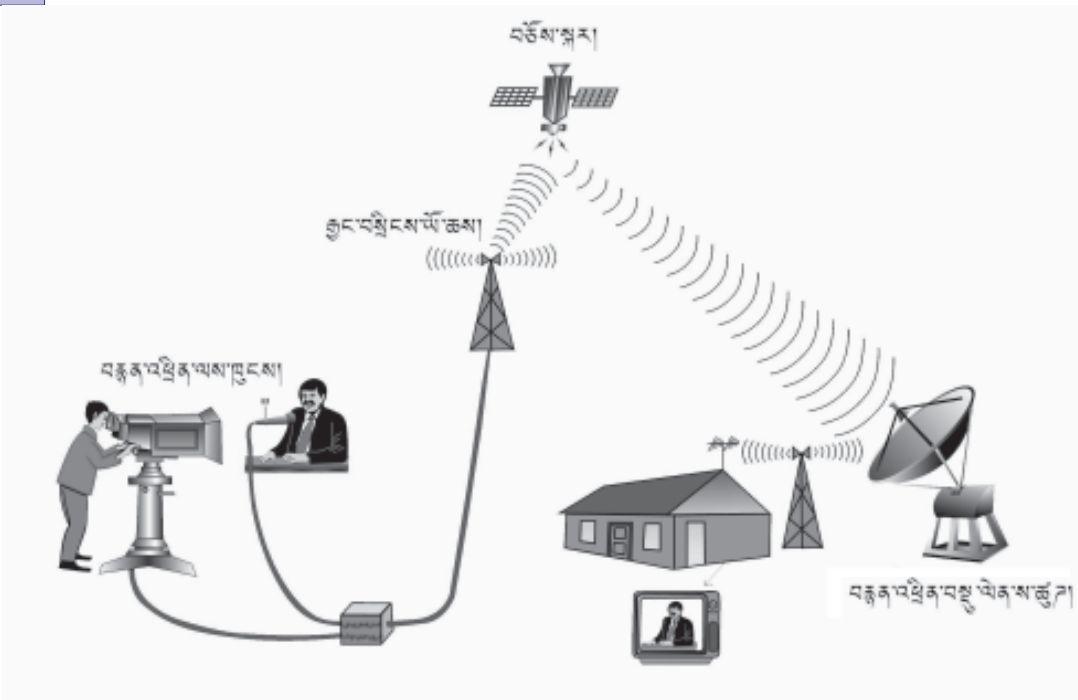
དཔེ་རིས་༡༩༩༩ རྣམ་མ་དུ་བ།

བྱིས་ཀྱིས་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་དང་ཟླ་བའི་དབར་བྱེད་པར་གང་ཡོད་དམ་ཏུ་བྱུང་། བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་ཨིན་ས་
 རི་མ་ རྩེ་རྟེན་གསལ་ཅན་ནམ། ཀལ་པ་ན་ ཅའོ་ལ་(INSAT 3B or Kalpana Chawla)ལྟ་བུ་ནི་མིས་བཅོས་འཁོར་སྐར་
 གྱི་དཔེ་མཚོན་ཡིན་ཞིང་། བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་རྣམས་ཀྱང་རང་བྱུང་འཁོར་སྐར་ཟླ་བ་དང་འདྲ་བར་སའི་གོ་ལར་འཁོར་
 བཟོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ནའང་དེ་དག་ཟླ་བ་དང་བསྐྱར་ན་སའི་གོ་ལ་དང་ཐག་ཏུ་ཅང་ཉེ་བ་ཡོད། ཚན་རིག་པས་འདས་པའི་
 ལོ་བཞི་བཅུ་ཅམ་གྱི་རིང་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་འཆར་འགོད་དང་བཅོ་སྐྱོན་གྱི་ལག་རྩལ་དར་སྲེལ་བྱས་ཤིང་། དེ་བཞིན་
 ཁོང་ཚོས་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་དེ་དག་བར་སྐྱར་བྱེད་ཀྱི་སའི་གོ་ལའི་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་གྱི་ཚུལ་དུ་ལས་འགོ་
 འདུགས་སྲེལ་བྱུང་བའི་འཕྲུལ་སྟེགས་སམ་མེ་ལུགས་འཕྲུལ་མདའ་ལུགས་ཚད་ཚེན་པོ་དེ་འདྲ་གསར་བཅོ་བྱུང་ཡོད། ད་
 ལྟོ་ཆར་འཇོམ་སྒྲིང་ནང་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་བཅོ་བསྐྱོན་དང་སའི་གོ་ལའི་འཁོར་ལམ་ནང་གཏོང་བྱུང་བའི་ལག་རྩལ་
 རྣམ་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དུག་ལས་མེད་ཅིང་། རྒྱ་གར་ནི་དེ་ཚོའི་ནང་གི་གཅིག་རེད།

བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་ལ་ང་ཚོའི་འཚོ་བར་ཕྱོགས་དུ་མ་ནས་ལུགས་རྒྱུན་ཐེབས་བྱེད་ཀྱི་ཁ་ཡོད་ལག་ཡོད་ཀྱི་སྲིད་
 སློམ་མང་པོ་ཡོད་པ་སྟེ། ཐག་རིང་དུ་བརྟན་འཕྲིན་ལེ་ཚན་རྒྱུང་བསྐྱེད་སྤངས་དང་། ཁ་པར་དང་ཆ་འཕྲི་བྱ་བྱུང་བའི་འབྲེལ་
 མོལ་བྱེད་པ་བཅས་ནི་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་རེད། བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་ནི་ད་དུང་ཉམས་ཞིབ་
 དང་། རྒྱལ་སྤྱང་། རྒྱང་ཚོར་(Remote Sensing)བཅས་སུ་འདྲ་སྲིད་པ་རེད། རྒྱང་ཚོར་ཞེས་པ་ནི་རྒྱང་རིང་ནས་གནས་
 ཚུལ་བསྐྱེད་བྱེད་པར་ཟེར་ཞིང་། ལག་རྩལ་འདི་ཉིད་གནས་གཤིས་དང་། སོ་ནམ། རྒྱ་མཚོའི་ནང་གི་ཉེའི་འགྲུལ་
 སྲིད་ཚུད་པའི་རྒྱ་མཚོ་དང་ས་ཁམས་ཀྱི་བྱེད་ཚོས་བསྐྱེད་བྱེད་ཚུར་སྲིད་པ་རེད། བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་འགའ་ཞིག་
 ནི་རྒྱལ་སྤྱང་ལས་དོན་དང་འབྲེལ་བའི་དངོས་རིགས་འགྲུལ་སྲིད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་བསྐྱེད་བྱེད་པར་སྲིད། བྱིས་ཀྱིས་ལག་
 རྩལ་འདིའི་སྐོར་འཇོན་རིམ་གོང་མ་ཁག་ནས་ཤེས་རྟོགས་ཡོང་དེས་ཡིན་པས། འདིར་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་བརྒྱུད་དེ་
 གནས་ཚུལ་རྒྱུང་བསྐྱེད་བྱེད་ཚུལ་གྱི་སྲི་ཁོག་ཅིག་ཤེས་ན་འབྲུས།

དཔེ་རིས་༡༡༩ བྱིས་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་ལ་བརྟེན་ནས་བརྟན་འཕྲིན་ལེ་ཚན་རྒྱུང་བསྐྱེད་སྤངས་བྱེད་ཚུལ་གསལ་
 སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱང་རིང་ལ་གནས་ཚུལ་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་གྱི་རྒྱུར་ཚད་ནི་དེས་པར་རྒྱ་ཚོད་ ༡༤
 རང་སའི་གོ་ལར་སྐོར་བ་གཅིག་རྒྱག་བྱུང་བར་སྟོམ་སྒྲིག་བྱེད་དགོས་ཤིང་། དེའི་འབྲས་བུར་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་དེ་
 ཉིད་སའི་སྟེང་གི་བརྟན་འཕྲིན་རྒྱུང་བསྐྱེད་སྤངས་ས་ཚོགས་ལ་སྟོམ་ཏེ་གནས་གཅིག་དུ་བརྟན་ཚུགས་ངང་གནས་རྒྱུ་རེད། དེ་
 ཡང་གཟུགས་བརྟན་དང་སྐྱ་རྣམས་ཐོག་མར་པར་ཆས་སྲུང་དེ་སྟོག་བར་(electrical signal)ཏུ་བསྐྱར་རྗེས། སྟོག་བར་

དཔེ་རིས་༡༡༩ བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་བརྒྱན་བརྒྱུ་ལེན་མཚན་བྱང་བསྐྱངས་ཤུད་ཚུལ་གསལ་སྟོན་ཐུབ་པའི་དཔེ་རིས།

དེ་ཉིད་དམིགས་བསལ་གྱི་རྒྱབ་སྐྱོར་རིགས་ཤིག་ཏུ་བརྒྱུར་ནས་བྱང་བསྐྱངས་གནམ་སྐད་(Transmitting antenna)ཀྱིས་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་ལ་གཏོང་གི་ཡོད། བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་ཐོག་སའི་གོ་ལའི་སྟེང་གི་བརྒྱན་འཕྲིན་བྱང་བསྐྱངས་ས་ཚུགས་ཀྱིས་བྱང་བསྐྱངས་བྱས་པའི་བདེ་འཕྲིན་བརྒྱུ་ལེན་ཐུབ་པའི་དམིགས་བསལ་ཡོ་ཆས་སྒྲིག་སྐྱོར་བྱས་ཡོད་པ་ལྟར། དེས་བརྒྱུ་ལེན་བྱས་པའི་བདེ་འཕྲིན་རྣམས་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་ཐོག་སྒྲིག་སྐྱོར་བྱས་པའི་ཡོ་ཆས་ཀྱིས་བྱང་བསྐྱངས་དེ་ས་ཕྱོགས་ཁག་ལ་བྱང་བསྐྱངས་ཤུད་ཀྱི་ཡོད། བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་གྱི་གནས་ཡུལ་ཏེ་ཅང་མཐོ་བར་བརྟེན་དེས་བཏང་བའི་བདེ་འཕྲིན་རྣམས་སའི་གོ་ལའི་བྱ་བྱིན་ཏེ་ཅང་ཆེན་པོར་བྱུང་བུལ། སྐད་བརྒྱུད་བརྒྱན་འཕྲིན་གཏོང་མཁན་(Cable operator)ཚུན་པའི་སའི་གོ་ལའི་ཐོག་གི་བརྒྱན་འཕྲིན་ས་ཚུགས་ཚང་མར་བདེ་འཕྲིན་བརྒྱུ་ལེན་གྱི་གཏན་འཇགས་གནམ་སྐད་ཡོད་པས། དེ་དག་གིས་བཅོས་མའི་འཁོར་སྐར་གྱིས་བཏང་བའི་བདེ་འཕྲིན་བརྒྱུ་ལེན་དང་སྒྲགས་བརྒྱུར་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཁྱིམ་ཚང་སོ་སོའི་ནང་གི་བརྒྱན་འཕྲིན་ལ་སྐད་བརྒྱུད་བརྒྱན་འཕྲིན་གྱི་དུ་བའམ། བརྒྱན་འཕྲིན་བརྒྱུ་ལེན་ས་ཚུགས་རྣམས་བདེ་འཕྲིན་འཕྲོར་གྱི་ཡོད་ཅིང་། མཐའ་མར་བརྒྱན་འཕྲིན་འཕུལ་འཁོར་གྱིས་བདེ་འཕྲིན་དེ་དག་གཟུགས་དང་སྐྱ་ཡི་ངོ་བོར་སྐྱུར་གྱི་ཡོད།

དྲི་བར་ལན་ཐོབ་ས།

- ༡། བཙུན་མའི་འཁོར་སྐར་གང་རུང་གཉིས་ཀྱི་མིང་བྲིས།
- ༢། རང་བྱུང་དང་བཙུན་མའི་འཁོར་སྐར་གཉིས་ཀྱི་བྱུང་པར་ཅི། བྱུང་པར་གང་རུང་གཉིས་བྲིས།
- ༣། བཙུན་མའི་འཁོར་སྐར་ནི་.....དང་། ..... བཙུན་མ་ལ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

གཤམ་ཆེད་མིང་ཚིག

Meteorite གནམ་དོ།	Asteroid རྒྱ་སྐར་ཕྲ་མོ།	Celestial body མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཡུང་པོ།	Comet སྐར་མ་དུ་བ་མཇུག་རིང་།
Constellation སྐར་མེ།	Light year འོད་ལོ།	Communication ཆ་འཕྲིན།	Artificial satellite བཙུན་མའི་འཁོར་སྐར།
Meteor སྐར་དོ།	Orbit འཁོར་ལམ།	Phases of moon ཟླ་བའི་འཕེལ་འགྲིབ།	Pole star སྐར་མ་བརྟན་པ།
Remote sensing རྒྱང་ཚོར།	Shooting star སྐར་མདའ།	Methane གཉུག་རླུང་དང་པོ།	Natural satellite རང་བྱུང་འཁོར་སྐར།

སློབ་ཚན།

༡། ག་ཤམ་གསལ་ལས་གང་བརྟན་སྐར་རེད་དམ།

- ༡) ཨ་ལ་མ་ སན་ཚུ་རི་ (Alpha Centuari)
- ༢) ཏའི་མོ་སེ་ (Deimos)
- ༣) རྩེན་རླུག་ (Orion)
- ༤) སོ་རྩོ་སེ། (Phobos)

༢། བྱང་སྐར་དོམ་ཚེན་(Ursa Major)ནི།

- ༡) སྐར་མ་ཞིག་རེད།
- ༢) རྒྱང་ཤེལ་ལ་བརྟེན་ན་མ་གཏོགས་མཐོང་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་རེད།
- ༣) སྐར་རྩེ་ཞིག་རེད།
- ༤) མིག་དམར་གྱི་རང་བྱུང་འཁོར་སྐར་ཞིག་རེད།

༣། རྩེ་བར་འཕེལ་འགྲིབ་འབྲུང་བ་མཐོང་བའི་རྒྱ་མཚན་ནི།

- ༡) རྩེ་བར་ཉི་འོད་རྩོག་འཕྲོ་མི་བྱེད་པའི་དབང་གིས་རེད།
- ༢) རྩེ་བའི་ཆ་ཤས་འགས་རྩོག་འཕྲོ་བྱས་པའི་ཉི་འོད་སའི་གོ་ལར་འཕྲོས་པས་རེད།
- ༣) སའི་གོ་ལའི་གྲིབ་མ་རྩེ་བའི་ངོས་སུ་ཕྱོག་པས་རེད།
- ༤) རྩེ་བའི་ཆ་ཤས་ཁ་ཤས་ཀྱིས་མ་གཏོགས་འོད་མི་སླེན་པས་རེད།

༤། ག་ཤམ་གསལ་ལས་གང་ཞིག་ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཁོངས་གཏོགས་མིན་ནམ།

- ༡) སྐར་དོ།
- ༢) ཞོགས་སྐར།
- ༣) འཁོར་སྐར།
- ༤) སྐར་རྩེ།

- ༥༡ ཆ་རྒྱས་ཡོད་པའི་གཟུགས་དབྱིངས་ཤིག་རྒྱབ་བྱེད་ཀྱི་སྐར་མའི་ཚོགས་ལ་.....ཟེར།
- ༥༢ མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཡུང་པོ་གང་ཞིག་རྒྱ་སྐར་ཞིག་ལ་འཁོར་བཤོད་བྱེད་ན་.....ཟེར་ཞིང་། བརྟན་སྐར་
ཞིག་ལ་འཁོར་བཤོད་བྱེད་ན་.....ཟེར།
- ༥༣ རོ་དང་ཆ་འདྲ་བའི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཡུང་པོ་ཞིག་སའི་གོ་ལའི་རྒྱང་ཁམས་ནང་འདྲུལ་སྐབས། མཚན་མོར་དེ་ཉིད་
.....ཀྱི་.....རྩ་བུར་མངོན་པ་དེར་.....ཟེར།
- ༥༤ སྐར་མར་རྩོམ་ཏེ་གནས་ཡུལ་འགྲུར་བ་འགོ་བའི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཡུང་པོ་ཞིག་ལ་.....ཟེར།
- ༥༥ བརྟན་འཕྲིན་ལེ་ཚན་ཐག་རིང་གི་ཡུལ་དུ་རྒྱང་བསྐངས་ཐུབ་པ་ནི་.....ལ་བརྟན་ནས་བྱུང་།
- ༥༥༡ རྒྱ་སྐར་ཕྱ་མོ་ནི་རྒྱ་སྐར་.....དང་.....གཉིས་ཀྱི་འཁོར་ལམ་དབར་དུ་ཡོད།
- ༥༥༢ སྐར་མ་(༡) རོ་མ་ཚེན་དང་(༢) རྩིན་དུག་གཉིས་ཀྱི་མངོན་ཆེ་བའི་སྐར་མ་ཚོའི་གནས་སྤངས་རི་མོར་བྱིས།
- ༥༥༣ རང་བྱུང་འཁོར་སྐར་མར་ཤོས་ཡོད་པའི་རྒྱ་སྐར་དེའི་མིང་བརྗོད།
- ༥༥༤ ཉི་མ་ནས་པར་བཅེས་པའི་ཉི་མའི་བྱིས་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱ་སྐར་དགྲའི་མིང་གོ་རིམ་བཞིན་བྱིས།
- ༥༥༥ སའི་གོ་ལའི་བྱང་རོས་སུ་ཉི་མ་རིང་ཤོས་འཁལ་བའི་ཉིན་གྱི་སའི་གོ་ལའི་གནས་བབ་རྩོན་པའི་དཔེ་རིས་(རྒྱ་སྐར་
སོ་སོའི་)མིང་བྱང་འཁོད་པ་ཞིག་བྱིས།
- ༥༥༦ རྒྱང་ཤེལ་གསར་གཏོད་བྱས་རྗེས་གསར་རྟེན་བྱུང་བའི་རྒྱ་སྐར་ནམས་ཀྱི་མིང་བྱིས།
- ༥༥༧ བཙོས་མའི་འཁོར་སྐར་གྱིས་ས་ཁྲིན་ཆེན་པོ་ཞིག་དུ་བརྟན་འཕྲིན་རྒྱང་བསྐངས་ཐུབ་ཚུལ་འགྲེལ་བརྗོད་བྱིས།